

Komitean kokous

Aika

7.11.2022 klo 9:00–12:00

Teams-etäkokous

Osallistujat

Pasi Moisio, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, puheenjohtaja (x)

Veli-Mikko Niemi, sosiaali- ja terveysministeriö, 1. varapuheenjohtaja (x)

Essi Rentola, sosiaali- ja terveysministeriö, 2. varapuheenjohtaja (x)

Liisa Siika-aho, sosiaali- ja terveysministeriö, 3. varapuheenjohtaja (x)

Eveliina Pöyhönen, sosiaali- ja terveysministeriö, 4. varapuheenjohtaja (x)

Jäsenet:

Tarja Filatov, Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä (-)

- varajäsen Matias Mäkynen, Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä (-)

Riikka Slunga-Poutsalo, Perussuomalaisten eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Kaisa Juuso, Perussuomalaisten eduskuntaryhmä

Arto Satonen, Kokoomuksen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Elina Valtonen, Kokoomuksen eduskuntaryhmä

Katri Kulmuni, Keskustan eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Pekka Aittakumpu, Keskustan eduskuntaryhmä

Bella Forsgrén, Vihreä eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Noora Koponen, Vihreä eduskuntaryhmä

Anna Kontula, Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä (-)

- varajäsen Jussi Saramo, Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä (x)

Anders Norrback, Ruotsalainen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Veronica Rehn-Kivi, Ruotsalainen eduskuntaryhmä

Sari Essayah, Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Antero Laukkanen, Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä

Harry Harkimo, Liike Nyt -eduskuntaryhmä (-)

Pysyvät asiantuntijat:

Marjaana Maisonlahti, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Raimo Antila, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Mikko Horko, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Jaana Rissanen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Ulla Hämäläinen, valtiovarainministeriö (x)

Kimmo Ruth, työ- ja elinkeinoministeriö (x)

Virpi Hiltunen, opetus- ja kulttuuriministeriö (x)

Susanna Siitonen, oikeusministeriö (-) Marianne Mäki (x)

Tommi Laanti, ympäristöministeriö (x)

Outi Antila, Kansaneläkelaitos (x)

Antti Koivula, Työterveyslaitos (x)

Heikki Hiilamo, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (x)

Mikko Kautto, Eläketurvakeskus (x)

Ilkka Oksala, Elinkeinoelämän keskusliitto EK (x)

Anna Kukka, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT(-) Patrik Tötterman(x)

Janne Makkula, Suomen Yrittäjät (x)

Pirjo Väänänen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry (x)

Minna Ahtiainen, STTK ry (-) Samppa Koskela (x)

Katri Ojala, Akava ry (x)

Hanna Tainio, Suomen Kuntaliitto (x)

Eija Koivuranta, SOSTE Suomen Sosiaali ja terveys ry (x)

Titta Hiltunen, Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry (x)

Sari Kokko, Vammaisfoorumi ry (x)

Sihteerit:

Milja Tiainen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Eeva Vartio, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Susanna Rahkonen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Sara Mäkäräinen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Maarit Lassander, valtioneuvoston kanslia (x)

Ritva Liukonen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Katariina Pursimo, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Susanna Polvi, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Inka Syväjärvi, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Viestintä:

Anna Työrinoja, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Asialista

1. Kokouksen avaus ja ohjelma

Puheenjohtaja avasi kokouksen. Käytiin läpi osallistujat.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja liitteen 1 mukaisena.

3. Euroopan unionin kehityssuunnat ja kansallinen uudistaminen

Essi Rentola esitteli Euroopan unionin sosiaalisen ulottuvuuden vahvistumista, Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria, tavoitteita ja suosituksia, eurooppalaisen talouspolitiikan ohjausjakson suosituksia sekä niiden vaikutuksia kansalliseen sosiaaliturvan uudistamiseen (ks. liite 2). Suomen järjestelmän erityisyydet ovat perusturva vähimmäisturvan ja ansioturvan ohella sekä vahvat yksilölliset oikeudet rahamääräisiin etuuksiin ja tukiin vähäisellä tuella ja vähäisillä velvoitteilla aktiiviseen osallisuuteen yhteiskunnassa ja työmarkkinoilla.

4. Keskustelu

Keskustelussa nähtiin erittäin tärkeänä, että sosiaaliturva säilyy kansallisen päätösvallan piirissä, eikä EU:n toimivalta tällä alueella laajene. EU:n näkökulma on vähimmäistason turvaaminen, mutta sosiaaliturvajärjestelmien kehittäminen kuuluu tehdä kansallisesti.

Todettiin, että Suomi ei kuitenkaan ole EU:n edellyttämällä tasolla yksilöiden aktiivisen tukemisen, palveluihin osallistumisen ja sosiaaliturvan velvoittavuuden näkökulmasta. Sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamisessa tulee huomioida julkisen talouden kestävyys, joka on edellytyksenä sosiaalipoliittisten tavoitteiden saavuttamiselle.

Tuotiin esiin muiden Pohjoismaiden sosiaaliturvajärjestelmistä saatavien esimerkkien hyödyntäminen, huomioiden sekä sosiaalipoliittikka että talouspolitiikka. Tuotiin esiin haasteena sosiaaliturvan taso ja oikeudenmukainen kohdentuminen vs. käytettävissä olevat varat. Kansainvälisen liikkuvuuden näkökulmasta Suomen

sosiaaliturvan ei tulisi olla houkuttelevampi kuin muiden jäsenvaltioiden. Voitaisiin myös arvioida, tulisiko oikeuteen sosiaaliturvaan ja sen tasoon vaikuttaa maassa työskentely- ja asumisaika.

Miksi Suomi saa Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitealta huomautuksia perusturvan tasosta (Euroopan sosiaalinen peruskirja, uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja)? Syynä on tason linkittäminen mediaanituloon. Suomi on ainoa valtio, joka on mahdollistanut järjestökantelut, muutkaan valtiot eivät ulottuisi edellytettyyn tasoon.

Tuotiin esiin, että sosiaaliturvan vähimmäistason ja kattavuuden turvaamiseksi EU-tasolla niille tulisi määritellä selkeät ja seurattavat kriteerit.

5. **Luvun 4 kirjallinen palaute**

Puheenjohtaja esitteli välimietinnön 4 luvun 1. luonnokseen kommenttikierroksella saatua kirjallista palautetta ja sen huomioonottamista 4 luvun 2. luonnoksessa (ks. liitteet 2 ja 4). Välimietinnön lukuun 4 sisältyvät komitean ehdotukset ovat ehdotuksia tulevalle hallitukselle.

6. **Keskustelu**

Kommenteja keskustelusta:

Osaa ehdotuksista on lievennetty ja pyöristetty kirjallisen palautteen perusteella.

Asumistuen ehdotuksissa tulisi ottaa huomioon kuntien ohella työssäkäyntialueet.

Opintotuen kokonaisuudistus: tulisiko jättää pois vai tulisiko pitää mukana;

hallitusohjelmakysymys; opintotukiudistus ei ole yhtä akuutti kuin muut uudistukset;

tulisiko ehdotusta pyöristää niin, että selvitetään edellytyksiä opintotuen

kokonaisuudistukselle; tulisiko maininnat opintolainapainotteisuudesta ja nopeista

opinnoista palkitsemisesta jättää pois vai ei; jos opintotuki ei ole mukana

perusturvaetuuksien yhtenäistämisessä, sitä tulisi kehittää erikseen; huomioitava

parlamentaarisesti asetetut tavoitteet koulutustason nostosta ja jatkuvasta

oppimisesta ja opintotukijärjestelmän vaikutukset niihin; tutkimuskirjallisuuden

perusteella, myös Suomessa ja suomalaisella rekisteriaineistolla, koulutuksen tuotot korkeakoulutuksen suorittaneilla ovat hyviä, toisen asteen koulutuksen suorittaneilla työllisyysaste on merkittävästi korkeampi kuin pelkän perusasteen koulutuksen suorittaneilla; opintotuen kokonaisjärjestelmän toimivuus lukuisten pisteittäisten osittaisuudistusten jälkeen, koulutuspoliittiset tavoitteet huomioiden.

Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät etuudet: osion ehdotuksia on pyöristetty, jotta erilaisille kehittämisvaihtoehdoille jää jatkotyössä riittävästi tilaa, kun selvitystyö on edennyt; mahdolliset kehittämisvaihtoehdot on poistettu tekstistä; toimeenpanon näkökulmasta ongelma on sairauspäivärahan päättyessä, kun on haettava työkyvyttömyyseläkettä, jotta voi saada työttömyysturvaa, tätä helpottaisi, jos sairauspäiväraha-kausi olisi pidempi tai jos olisi yksi yhtenäinen työkykyetuus; olisi hyvä, että jo sairauspäiväraha-kaudella ryhdyttäisiin aktiivisempaan toimintaan henkilön työhön palaamiseksi, esim. työnantajan vastuu sen selvittämisestä, mihin työtehtäviin henkilö voisi palata; työeläkekuntoutuksen ennakkopäätöksen saatuaan, nykyisin on vapaaehtoista, osallistuuko työeläkekuntoutukseen vai ei; palvelu- ja kuntoutustarpeen selvittäminen, palvelujen riittävyys ja saatavuus ovat keskeisiä, sillä etuusmuutokset yksinään eivät ole riittäviä työkyky- ja työllisyysnäkökulmasta. Kannustinloukut: jos kannustinloukkujen yhteydessä ei tarkastella palveluja, ei huomioida riittävästi, että palveluilla on merkittävä vaikutus osallisuuteen ja työhön kannustamiseen.

7. Luvun 5 rakenne ja sisällöt

Puheenjohtaja esitteli välimietinnön luvun 5 rakennetta ja sisältöjä (ks. liite 2).

Välimietinnön lukuun 5 sisältyvät komitean linjaukset ovat linjauksia komitean toisen kauden työlle sekä sosiaaliturvauudistuksen jatkotyölle.

8. Keskustelu

Käytiin keskustelu esityksen pohjalta.

Tuotiin esiin, että nyt luvun 5 näkökulmassa painottuu se, millä etuudella ollaan, kun näkökulmana pitäisi olla se, miten etuudelta päästään pois. Esim. paluu työhön kuntoutustuelta ja työkyvyttömyyseläkkeeltä on riittämätöntä, työttömyysetuuskaudet pitkittyvät jne. Palvelujen ja etuuksien yhteensovittamisen tavoitteena on turvata toimeentuloa tarpeellisiin ja tarkoituksenmukaisiin palveluihin osallistumisen ajalta (tavoitteina toiminta- ja työkyky, työllistyminen) sekä tukea palveluilla siirtymistä etuudelta ansiotyöhön ja ehkäistä etuuskausien pitkittymistä.

Tuotiin esiin perusturvan ja viimesijaisen turvan tasojen väliset suhteet ja tavoitetasot. Onko taso sama (vähimmäiskulutus kori) vai tulisiko perusturvan tason olla viimesijaisen turvan tasoa korkeampi? Lisäksi lasten perusturva ja viimesijainen turva, erityisesti lapsilisän ja toimeentulotuen suhde, miten lasten turva muodostuu, mikä sen taso on ja miten se rakennetaan.

Tuotiin esiin, että on pohdittava, miten komitean toisen kauden työn ja hallituksen lainvalmistelutyön työnjako suunnitellaan tehtäväksi. Tässä vaiheessa on haastava määrittellä, minkä muotoiseksi työ etenee. Poliittisten tavoitteiden ja mahdollisten keinojen valmistelu vie oman aikansa. Seuraavalla hallituskaudella tehtävä selvitys- ja lainvalmistelutyö vaatii myös aikaa ja virkavalmisteluresursseja.

Tuotiin esiin, että sosiaaliturvauudistuksen tavoitteita tulisi kirkastaa ja terävöittää. Tavoitteet tulisi asettaa mitattaviksi. Tämä helpottaisi eri vaihtoehtojen määrittelyä ja vaihtoehtojen valintaa. Työllisyys ja työ- ja toimintakyky ovat tavoitteita, joita voidaan mitata, samoin ihmis- ja asiakaslähtöisyyttä on mahdollista selvittää.

Työllisyysasteita tulisi tarkastella eri henkilöryhmien osalta, ja huomiota tulisi kiinnittää erityisesti niihin henkilöryhmiin, joilla työllisyysaste on alhainen. Esim. vammaisten henkilöiden työllisyysastetta tulisi tarkastella, samoin työ- ja toimintakyky mittareiden toimivuutta eri henkilöryhmillä. On kuitenkin arvioitava, voidaanko politiikkatoimien vaikuttavuutta mitata näillä mittareilla, esim. työllisyysaste voi liikkua suhdanteista johtuen, jolloin mittarina se ei välttämättä kerro

politiikkatoimien vaikuttavuudesta. Poliitiikkatoimien vaikutusten arviointia tulisi tehdä tutkimuskirjallisuuteen perustuen. Nykyisin palvelujen vaikuttavuuden mittaaminen ja arviointi ovat Suomessa puutteellisia, keskeistä olisi saada palveluista ja etuus- ja palvelupoluista tilastotietoa ja vaikuttavuustietoa siitä, mitkä ovat palvelujen hyvinvointi-, terveys-, toiminta- ja työkyky- sekä työllisyysvaikutukset. Tuotiin esiin, että ilmastonmuutos ja vihreä siirtymä ovat osa toimintaympäristön muutoksia, eivätkä ne ole yhteismitallisia valtiosääntöoikeudellisten reunaehtojen ja julkisen talouden reunaehtojen kanssa. Puheenjohtaja totesi, että kirjaus muotoillaan kansanedustajajäsenten kokouksessa.

9. Muut asiat

Jaostojen työpaja on 14.11. Oodissa, aiheina ovat välimietinnön luvut 4 ja 5.

Välimietinnön 2. luonnos on parhaillaan kommentoitavana jaostoilla.

Välimietinnön 3. luonnos tulee komitealle kommenteille 2.–15.12. ja se käsitellään komitean kokouksessa 9.12.

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja kiitti osallistujia ja päätti kokouksen.

Liitteet

Liite 1 Pöytäkirjan luonnos

Liite 2 Diaesitys

Liite 3 Välimietinnön lukujen 1 ja 2 luonnos

Liite 4 Välimietinnön luvun 4 luonnos